

Żuławnik, Mariusz

Pierwsza Okręgowa Wystawa Regionalna w Płocku w 1929 r.

Notatki Płockie 50/1-202, 45-48

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIERWSZA OKRĘGOWA WYSTAWA REGIONALNA W PŁOCKU W 1929 R.

14 grudnia 1928 r. na posiedzeniu Płockiego Regionalnego Komitetu Powiatowego dr Aleksander Maciesza oznajmił zebranym, że inż. Stanisław Twardo, wojewoda warszawski, podjął inicjatywę zorganizowania wystawy regionalnej w stolicy Mazowsza Płockiego¹. Pomysł przyjęto z powszechną akceptacją. Jeszcze tego samego dnia powołano Okręgowy Komitet Wystawy Regionalnej (OKWR) i Komitet Wykonawczy Wystawy (KWW). Kilka tygodni później OKWR wydał odezwę, w której informował o szczegółach organizacyjnych zbliżającego się wydarzenia². Płocka wystawa była jedną z kilku podobnych imprez kulturalnych, organizowanych wówczas na terenie województwa warszawskiego, a inspirowanych m.in. przez Wojewódzki Komitet Regionalny (WKR) w Warszawie (m.in. 16 czerwca 1929 r. odbyła się Wystawa Regionalna w Łowiczu, a miesiąc później Wystawa Mazowiecko-Kurpiowska w Pułtusku). Wystawa nad Wisłą obejmowała pięć powiatów: gostyniński, płocki, płoński, rypiński i sierpecki oraz wydzielone miasto Płock³. Okręg ten, nazywany okręgiem płockim lub Mazowszem Płockim⁴, liczył 6 305 km² i stanowił 1/5 województwa stołecznego oraz 1,65% powierzchni Polski; zamieszkiwało go 455 tys. osób.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie Pierwszej Okręgowej Wystawy Regionalnej na Mazowszu Płockim, która była jednym z ważniejszych wydarzeń w dziejach międzywojennego Płocka i regionu. Za podstawę źródłową do napisania niniejszego artykułu posłużyły dokumenty Urzędu Województwa Warszawskiego, przechowywane w Archiwum Państwowym m.st. Warszawy, oraz prasa z Gostynina („Tygodnik Gostyniński”), Płocka („Dziennik Płocki”, „Mazowsze Płockie i Kujawy”) oraz Sierpca („Życie Sierpeckie”).

Odbudowa człowieka społecznego

Pierwsza Okręgowa Wystawa Regionalna w Płocku została zorganizowana na marginesie dwóch ważnych wydarzeń związanych z życiem politycznym (10. rocznica odzyskania przez Polskę niepodległości) i gospodarczym Rzeczypospolitej (Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu, czynna od 16 maja do 30 września 1929 r.). Jej głównym zadaniem było wyjaśnienie stanu posiadania oraz zobrazowanie ważniejszych przejawów życia umysłowego, społecznego i gospodarczego okręgu płockiego zarówno w wiekach dawnych, jak i w czasach współczesnych. Miała ona z jednej strony uświadomić społeczeństwo polskie co do wartości gospodarczych i przyrodniczych północno-zachodniego Mazowsza, z drugiej zaś pokazać wielowiekową historię i tradycję tamtych terenów⁵.

Zdaniem wojewody warszawskiego: *Wojna świato-*

wa wyczerpała nie tylko dobra materialne lecz zniszczyła i wartości moralne. Wśród egoizmu zaginęła na ziemiach polskich zdrowa pasja ofiarności publicznej. Nadszedł już czas odbudowy człowieka społecznego [podkr. oryg. - przyp. M.Ż.] w Polsce Niepodległej. Droga ku temu wiedzie przez współcześnie pojęty regionalizm a województwo warszawskie wkroczyło na nią z entuzjazmem i pewnością zwycięstwa⁶. Według A. Macieszy, prezesa TNP, wspomniany regionalizm to dążenie do budzenia w ośrodkach prowincjonalnych najwyższego ruchu kulturalno-gospodarczo-naukowego. Ruch ten ma na celu ujawnienie i spotęgowanie wartości tkwiących w ludziach i terenie danego ośrodka na jego własny użytek oraz użytek państwa⁷.

Program regionalizmu polskiego był inicjatywą zarówno najwyższych władz administracyjnych Rzeczypospolitej Polskiej, jak też środowisk lokalnych. W 1927 r. MSW wydało okólnik w sprawie studiów nad stosunkami województw jako jednostek regionalnych; z czasem powołano wspomniany WKR. W kwietniu 1928 r. Maciesza wygłosił w siedzibie TNP referat pt. „Opis powiatów a studia nad stosunkami województw jako jednostek regionalnych”, w którym zaprezentował „Projekt planu opisu monograficznego powiatu, jako jednostki regionalnej”, z czasem przyjęty na I Zjeździe WKR za plan wzorcowy⁸. Według autora projektu, opis powinien zawierać następujące elementy składowe: 1. „Właściwości przyrodzenia terenu” (m.in. położenie, hydrografia, fauna i flora); 2. „Ludność” (m.in. statystyka gęstości zaludnienia, oblicze polityczne mieszkańców powiatu, oświata i życie religijne); 3. „Układ sił gospodarczych i społecznych” (m.in. rolnictwo, hodowla, przemysł, ochrona pracy, kwestia bezrobocia, samorząd gminny i powiatowy)⁹. Co prawda płocka wystawa z 1929 r. nie była proponowanym przez prezesa TNP opisem monograficznym, ale, na co zwróciła już uwagę A. M. Stogowska, stanowiła realizację założeń programowych regionalizmu¹⁰.

Organizacja i przygotowania

Przygotowaniem wystawy zajęły się OKWR oraz KWW z podległymi mu komitetami regionalnymi. Siedziba dwóch pierwszych mieściła się w gmachu Starostwa Powiatowego na Pl. Floriańskim w Płocku, gdzie w pokoju nr 23 urzędował niejaki J. Laszkiewicz, który w godzinach 9.00-13.00 i 15.00-17.00 udzielał wszelkich informacji na temat planowanej wystawy¹¹.

Do OKWR i KWW weszły osoby związane z życiem administracyjnym, społeczno-gospodarczym i oświatowo-kulturalnym okręgu płockiego. W Okręgowym Komitecie znaleźli się delegaci z Płocka i pięciu powiatów, a także pięć osób posiadających status członków. Jego

skład przedstawiał się następująco: delegaci z Płocka - Stefan Zbrożny (prezydent miasta) i Jerzy Biedrzycki (wiceprezydent); z powiatu gostyńskiego - Bolesław Grabowski (starosta), Bronisław Gancarczyk (inspektor szkolny), Michał Sikorski (dyrektor gimnazjum w Gostyninie) oraz Józef Higiersbergier; z powiatu płockiego - Antoni Pinakiewicz (przewodniczący OKWR; starosta), ks. kan. prof. Władysław Mąkowski (archiwista i bibliotekarz z Płocka) i dr A. Maciesza; z powiatu płońskiego - Antoni Wojciechowski (starosta), Eugeniusz Meler (inspektor szkolny) oraz Józef Szturm; z powiatu rypińskiego - Waclaw Malanowski (starosta), Bogdan Chełmicki (wicestarosta) i Jerzy Siemiątkowski; z powiatu sierpeckiego - Tadeusz Koziarowski (starosta), Kazimierz Bunikiewicz oraz Leopold Dramiński. Status członka OKWR uzyskali: ks. kan. Aleksander Dmochowski (dyrektor Muzeum Diecezjalnego w Płocku), prof. Czesław Idzikiewicz (artysta malarz z Płocka), prof. Halina Rutska (bibliotekarka i działaczka społeczna z Płocka), Wincenty Stanisław Orzeszkowski h. Korab (działacz gospodarczy i spółdzielczy z Płocka) oraz inż. Jan Rybołowicz. Natomiast w skład KWW weszli: A. Maciesza (przewodniczący KWW i kierownik wystawy), W. Mąkowski (wiceprzewodniczący KWW), Waclaw Kopulski (skarbnik KWW; urzędnik starostwa płockiego), Konstanty Bolesta-Modliński (sekretarz KWW; wydawca i redaktor odpowiedzialny „Mazowsza Płockiego i Kujaw”) oraz Adolf Bandas (inspektor szkolny w Płocku)¹².

OKWR odbył w sumie pięć zebrań (14 i 20 grudnia 1928 r., a także 14 stycznia, 11 maja i 4 czerwca 1929 r.), podobnie jak KWW (14 i 29 stycznia, 20 marca, 16 maja i 14 czerwca)¹³. Jednym z głównych tematów poruszanych przez organizatorów była kwestia zebrania odpowiedniej sumy pieniędzy niezbędnych do przygotowania wystawy. Mimo kłopotów udało się zgromadzić 21 tys. zł, głównie dzięki staraniom płockiego magistratu i władz powiatowych, które przeznaczono na pomoc biurową, promocję, transport, zabezpieczenie eksponatów itd.¹⁴

OKWR zwrócił się do wszystkich, którym kultura rodzima nie była obojętna, aby czynnie wspierali przygotowania do otwarcia pierwszego tego typu przedsięwzięcia na Mazowszu Płockim. Apel skierowany był przede wszystkim do samorządów powiatowych, miejskich i gminnych, stowarzyszeń, organizacji społecznych i zawodowych, instytucji oświatowo-kulturalnych, a także do osób prywatnych¹⁵. Proszono o nadsyłanie do siedzib KWW i TNP przedmiotów związanych z przeszłością oraz teraźniejszością okręgu płockiego, m.in.: strojów ludowych, codziennych i świątecznych, przedmiotów służących do ozdoby domów i ubrań, narzędzi przemysłowych oraz rolniczych, instrumentów muzycznych, a także modeli, rysunków i fotografii zabytków architektonicznych (kościół, cerkwi, bożnic, zamków itd.)¹⁶. Wszystko to, co organizatorom udało się zgromadzić przez ponad pięć miesięcy, zostało zaprezentowane w dwudziestu salach I Gimnazjum Męskiego im. Władysława Jagiełły w Płocku. Pomieszczenia oddano wystawcom do użytku ranniem 19 czerwca¹⁷. Za przesłane eksponaty odpowiedzialny był KWW, który ubezpieczył je w Poznańskim To-

warzystwie Ubezpieczeniowym „Vesta” na 50.000 zł od pożaru i na tyleż samo od kradzieży¹⁸.

Wielowiekowe dziedzictwo

Uroczyste otwarcie wystawy, którego dokonał dr A. Maciesza w obecności członków OKWR i KWW, nastąpiło w niedzielę 23 czerwca o godz. 13.00 (decyzję podjęto kilkanaście dni wcześniej). Początkowo organizatorzy wyznaczili inny termin, ostatecznie jednak zdecydowali o przedostatniej niedzieli czerwca¹⁹, w wyniku czego Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zostało zmuszone do skrócenia uczniom I Gimnazjum roku szkolnego o tydzień. Podczas przemówienia prezes TNP podziękował wszystkim instytucjom i osobom prywatnym za aktywną pomoc w organizowaniu wystawy, a w szczególności władzom samorządowym, Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego oraz dyrekcji Gimnazjum im. W. Jagiełły. Maciesza zwrócił zebrałym uwagę na fakt, że płocka wystawa, zorganizowana możliwie najtańszym kosztem, stanowi uzupełnienie Powszechnej Wystawy Krajowej; w myśl przysłowia „swego nie znacie, cudzie chwalicie” apelował do tych osób z okręgu płockiego, które wybierały się do stolicy Wielkopolski, aby w pierwszej kolejności zapoznały się z wielowiekowym dziedzictwem Mazowsza Płockiego. Na zakończenie prezes TNP zaprosił zebranych do wspólnego obejrzenia sztuki ks. Władysława Skierkowskiego pt. „Przenosiny na Kurpiach”, która stanowiła kontynuację popularnego „Wesela na Kurpiach” z 1928 r.; wystawili ją w godzinach popołudniowych w Teatrze Miejskim uczniowie i uczennice państwowych szkół średnich z Płocka²⁰.

Ekspozycję prezentowaną w salach płockiego gimnazjum mógł zwiedzić każdy, kto kupił bilet wstępu, do którego dołączano trzy bezpłatne kupony. Umożliwiały one zwiedzanie Muzeum TNP im. Prezydenta Ignacego Mościckiego, Muzeum Diecezjalnego i Biblioteki Seminarium Diecezjalnego. Ceny biletów wynosiły: dla dorosłych - 50 gr., dla młodzieży i wojskowych - 30 gr., natomiast dla zorganizowanych wycieczek - 20 gr.; sprzedawano także bilety pojedyncze na czas całej wystawy, a ich cena wynosiła 5 zł.²¹ Zwiedzającym udostępniano sale w godzinach 9.00-13.00 i 15.00-19.00. Magistrat m. Płocka zapewnił przyjezdnym aprowizację i kwatery, natomiast właściciele hoteli, restauracji i towarzystw żeglugowych obiecali daleko idące zniżki²². OKWR apelował przy tym do instytucji społecznych i gospodarczych na Mazowszu Płockim, aby nie zwlekały z organizowaniem zbiorowych wycieczek do Płocka²³.

Wystawa obejmowała następujące działy główne: 1. Zabytków przedhistorycznych i historycznych (kierownikami działu zostali: dr S. Jakimowicz, ks. kan. A. Dmochowski i dr Stanisław Rokowski - Naczelny Konserwator Zabytków Historycznych w Urzędzie Konserwatorskim w Warszawie²⁴); 2. Sztuki malarskiej i rzeźbiarskiej (Cz. Idzikiewicz); 3. Dział literatury i nauki (W. Mąkowski; wyodrębnionego działu prasowego - K. Bolesta-Modliński²⁵); 4. Etnograficzny (H. Rutska); 5. Statystyczno-mo-

nograficzny (A. Maciesza); 6. Samorządowy (W. Kopulski); 7. Rolniczo-handlowo-przemysłowy (W. S. Orzeszkowski)²⁶.

Goście rozpoczęli zwiedzanie sal plockiego gimnazjum od drugiego piętra, gdzie obok bufetu znajdowały się trzy sale wystawowe z następującymi działami: 1. Archeologia; 2. Zabytki historyczne; 3. Sztuki piękne²⁷. W pierwszej zaprezentowano zabytki przedhistoryczne związane z życiem człowieka na ziemiach Mazowsza Plockiego w zamierzchłych czasach. W drugiej sali umieszczono liczne plany, szkice i fotografie zabytków architektonicznych, wśród których znalazły się ujęcia m.in.: plockiej katedry i dzwonnicy, Wieży Szlacheckiej oraz gotyckiej siedziby TNP, ruin zamku w Czersku, fragmentu zamkowego dziedzińca w Oporowie, klasztoru w Czerwińsku, kościołów farnych w Wyszogrodzie, Zakroczymiu i Żurominie oraz bożnicy w Gąbinie²⁸. W tzw. Sali aktowej (Sztuki piękne) znalazły się obrazy, rzeźby i płaskorzeźby miejscowych artystów, m.in. Cz. Idźkiewicza, Franciszka Szwocha i Witolda Poray-Kuczewskiego. Akwarele tego ostatniego - jak pisano w miesięczniku „Mazowsze Plockie i Kujawy” - *mają dla Płocka niesłychaną wartość, gdyż ilustrują współczesność z drobiazgową wprost dokładnością, (...) ukazując piękno stolicy Mazowsza Plockiego ze stron najefekowniejszych, a mało znanych (kościółek na cmentarzu, synagoga itd.)*²⁹.

Na pierwszym piętrze mieściło się aż dziewięć sal wystawowych z następującymi działami: 1. Geografia; 2. Przyroda; 3. Leśnictwo; 4. Etnografia; 5. Zdrowotność i statystyka; 6. Szkolnictwo i oświata; 7. Przemysł ludowy; 8. Książka i prasa; 9. Komunikacja. „Osobliwością wystawy”, jak napisano w jednym z plockich periodyków, był dział poświęcony geografii, gdzie po raz pierwszy zaprezentowano budowę geologiczną okręgu plockiego³⁰. Ciekawie przedstawiała się także sala etnograficzna, w której udostępniono stroje i ozdoby ludowe z okolic Sannik koło Gąbina w powiecie gostyński, które były w powszechnym użyciu wśród tamtejszej ludności. Dużym zainteresowaniem cieszył się bogato wyposażony dział żeglugi (Komunikacja). Dzięki Zarządowi Dróg Wodnych w Płocku zwiedzający mogli zapoznać się m.in. ze zdjęciami lotniczymi z czasów I wojny światowej, które obrazowały stan zamulania się Wisły. Dwie największe plockie firmy żeglugowe, „Żegluga Parowa Na Wiśle St. i J. Górniccy” oraz „Towarzystwo Żeglugi Parowej Na Rzece Wiśle Ch. Rogozik”, zaprezentowały swoją bogatą historię oraz plany na przyszłość. Swoimi osiągnięciami mogła poszczycić się także elbląska stocznia „Schichau”, która w latach 1857-1925 wybudowała dla rzecznej okręgu Wisły sześćdziesiąt jeden statków, przy czym największym odbiorcą był Płock (osiemnaście jednostek pływających). Salę wzbogacały wykonane z dużą precyzją modele statków wybudowanych w tamtejszej stoczni³¹. Dużym zainteresowaniem cieszył się także dział prasowy, na potrzeby którego K. Bolesta-Modliński udostępnił pokaźną kolekcję czasopism, które ukazały się na przestrzeni dziesięciu lat niepodległości odrodzonej Polski.

Na parterze mieściła się kancelaria wystawy oraz cztery sale prezentujące następujące działy: 1. Rolnictwo; 2. Przemysł, handel i rzemiosło; 3. Spółdzielczość i poźarnictwo; 4. Samorządy. Natomiast w przyziemiu gimnazjum znajdowały się dwa kolejne: 1. Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe; 2. Harcerstwo. Duże znaczenie dla zwiedzających miał dział rolniczy, ponieważ aż 70% ludności okręgu plockiego utrzymywało się z uprawy ziemi i hodowli (najbardziej uprzemysłowiony powiat plocki liczył 63,4% ludności rolnej); zaprezentowano tam m.in. „Wyniki prac szkoły rolniczej męskiej w Niegłosach i żeńskiej w Trzepowie”³². Poza tym wyróżniała się zorganizowana przez Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Rypinie sala ilustrująca historię mleczarstwa spółdzielczego w powiecie rypińskim. Nie mniej interesująco prezentował się dział samorządowy, w którym udostępniono przechowywane w Archiwum m. Płocka dokumenty upamiętniające udział płocczan w walkach o niepodległość Rzeczypospolitej.

Wystawa czynna była do 7 lipca. Tydzień później wystawione w gimnazjalnych salach przedmioty, które nie zostały uporządkowane przez wystawców, przekazano do Muzeum Mazowieckiego w Płocku³³.

Echa i znaczenie wystawy

Trudno jest dziś na podstawie zachowanych źródeł stwierdzić, jak dużym zainteresowaniem cieszyła się Pierwsza Okręgowa Wystawa Regionalna w Płocku. Wojewoda warszawski w swoim sprawozdaniu do MSW ograniczył się jedynie do poinformowania o takim wydarzeniu³⁴. O wiele więcej miejsca poświęciły wystawie miejscowe gazety, które najpierw informowały o jej szczegółach, a następnie zamieszczały z niej relacje, często dość obszerne. 23 czerwca, a więc w dniu otwarcia wystawy, ukazał się kolejny numer „Mazowsza Plockiego i Kujawy”, na łamach którego opublikowano kilka tabel ilustrujących okręg plocki pod względem m.in. liczby miast i ludności, wielkości zbiorów ziemiopłodów w poszczególnych powiatach oraz stanu zadłużenia w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim (z tabelami można było zapoznać się także zwiedzając sale plockiego gimnazjum)³⁵. Wspomniany miesięcznik, którego wydawcą i redaktorem odpowiedzialnym był K. Bolesta-Modliński, sekretarz KWW oraz kierownik działu prasowego, był jednym z kilku czasopism, które poświęciły czerwcowemu wydarzeniu największą ilość miejsca. Zamieszczano w nim nie tylko artykuły związane z wystawą (organizacją i zagadnieniami merytorycznymi), ale także zdjęcia przedstawiające prezentowane na niej eksponaty. Z myślą o osobach, które nie mogły zwiedzić wystawy, redakcja miesięcznika „Życie Sierpeckie” opublikowała na sześciu kolumnach lipcowo-sierpniowego numeru opis powiatu sierpeckiego (opracowany na podstawie informacji zaczerpniętych bezpośrednio z wystawy)³⁶.

W „Ziemi”, warszawskim dwutygodniku krajoznawczym, Adam Chętnik napisał: *Wystawa nie tylko dała obraz całkowity stanu gospodarczego i kulturalnego płoc-*

kiego regionu, ale sposobem układu i przejrzystością zebranego materiału posłużyć może za wzór dla innych podobnych wystaw. (...) pożytek z Wystawy był nie tylko powierzchowny lub reklamowy, ale głębszy o podkładzie dydaktyczno-naukowym i społecznym³⁷. Słowa znanego polskiego etnografa w sposób zwięzły, aczkolwiek bardzo trafny podsumowują jej znaczenie. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że wystawa przyczyniła się do popularyzacji nie tylko bogatej historii regionu, ale także jego licznych zabytków, co w dobie rozkwitu turystyki, jako jednej

z form spędzania wolnego czasu, z pewnością nie pozostawało bez znaczenia. Pokazała także, że Płock, który po odzyskaniu przez Polskę niepodległości stał się jedynie siedzibą władz powiatowych, a aspirował przecież do miana stolicy województwa, nadal pełnił funkcję ważnego ośrodka oświatowo-kulturowego tak w skali regionu, jak i województwa warszawskiego. Jeżeli zaś chodzi o samych mieszkańców okręgu płockiego, to niewątpliwie nastąpił w tym czasie wzrost poczucia więzi miejscowej ludności z Mazowszem Płockim.

PRZYPISY

- 1 Organizacja 1-ej Okręg. Wystawy Regionalnej 1929 r. w Płocku, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 66.
- 2 Odezwa OKWR z 1929 r. znajduje się w: Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Urząd Województwa Warszawskiego, Wydział Komunikacyjno-Budowlany (dalej: APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud.), sygn. 2626, k. 2-2v. Tekst odezwy opublikowano m.in. w: patrz przyp. 1; Odezwa, „Życie Sierpeckie” 1929, nr 4, s. 6-7. W majowym wydaniu „Mazowsza Płockiego i Kujaw” (nr 5) zamieszczono zdjęcie członków OKWR i KWW.
- 3 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 1, 2.
- 4 WKR podzielił Mazowsze na kilka regionów, wśród których znalazło się Mazowsze Płockie z następującymi powiatami - gostynińskim, płockim, płońskim, rypińskim i sierpeckim; patrz mapa [w:] *Informacyjno-turystyczny przewodnik po województwie warszawskim*, Warszawa 1932, s. 38-39.
- 5 Okręgowa Wystawa Regionalna w Płocku, „Życie Sierpeckie” 1929, nr 6, s. 1-2.
- 6 S. Twardo, *Odbudowa „człowieka społecznego” a regionalizm*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 65.
- 7 A. Maciesza, *Co to jest Okręg. Wystawa Regionalna?*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 65.
- 8 Anna Maria Stogowska, *Płock jako centrum regionalizmu na Mazowszu*, [w:] *Mazowsze w dwudziestolecie międzywojennym*, Warszawa 1998, s. 221-222.
- 9 A. Maciesza, *Opisy powiatów a studia nad stosunkami województw jako jednostek regionalnych*, Płock 1928, s. 12-21.
- 10 A. M. Stogowska, *op. cit.*, s. 223.
- 11 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 2.
- 12 Skład OKWR i KWW na podstawie: APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 2.
- 13 Organizacja 1-ej Okręg. Wystawy Regionalnej 1929 r. w Płocku, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 66-67.
- 14 *Ibidem*, s. 68.
- 15 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 2.
- 16 *Co mamy gromadzić na Wystawę Regionalną z zakresu etnografii*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 3, s. 46.
- 17 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 3.
- 18 *Warunki udziału w Okręgowej Wystawie Regionalnej w Płocku*, „Tygodnik Gostyniński” 1929, nr 12 z 2 VI, s. 1;
- 19 *Ubezpieczenie eksponatów*, „Tygodnik Gostyniński” 1929, nr 15 z 23 VI, s. 3.
- 20 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 3.
- 21 *Okręgowa Wystawa Regionalna w Płocku*, „Dziennik Płocki” 1929, nr 119 z 26 VI, s. 2.
- 22 *Co będzie można zwiedzić na W.O.R. w Płocku za jednym biletem wejścia*, „Dziennik Płocki” 1929, nr 115 z 21 VI, s. 2; *Ceny wstępów na Wystawę Płocką*, „Tygodnik Gostyniński” 1929, nr 15 z 23 VI, s. 4.
- 23 Organizacja 1-ej Okręg. Wystawy Regionalnej 1929 r. w Płocku, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 68.
- 24 *Komunikat Wystawy Regionalnej w Płocku*, „Tygodnik Gostyniński” 1929, nr 14 z 16 VI, s. 3.
- 25 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 6.
- 26 Według A. M. Stogowskiej dział literatury i sztuki przygotował K. Bolesta-Modliński, podczas gdy wyżej wymieniony odpowiedzialny był jedynie za wyodrębniony dział prasowy. Właściwym kierownikiem działu literatury i sztuki był ks. prof. W. Mąkowski. Zob.: APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 2; A.M. Stogowska, *op. cit.*, s. 224.
- 27 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 2.
- 28 *Przewodnik po 1-ej O.W.R. 1929 r. w Płocku*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 76 i nn.
- 29 APW, UWW, Wyd. Kom.-Bud., sygn. 2626, k. 4-5.
- 30 *Akwarele Witolda Poray-Kuczewskiego na Pł. Okr. Wyst. Regj.*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 6-7-8, s. 90.
- 31 *Przewodnik po 1-ej O.W.R. 1929 r. w Płocku*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 76.
- 32 Patrz zdjęcia w: *Żegluga na Okręgowej Wystawie Regionalnej w Płocku*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 6-7-8, s. 90-91.
- 33 K. Bolesta-Modliński, *Na otwarcie!*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 65.
- 34 *Warunki udziału w Okręgowej Wystawie Regionalnej w Płocku*, „Tygodnik Gostyniński” 1929, nr 12 z 2 VI, s. 1.
- 35 APW, UWW, Wydział Społeczno-Polityczny, sygn. 36, k. 107.
- 36 *Okręg płocki w cyfrach*, „Mazowsze Płockie i Kujawy” 1929, nr 5, s. 70-74.
- 37 Patrz: „Życie Sierpeckie” 1929, nr 6, s. 1-6.
- 38 A. Chętnik, *Wystawa regionalna w Płocku*, „Ziemia” 1929, nr 15 i 16 z 1 i 15 VIII, s. 281.